

Ruth Serussi

Barnevernsarbeid med oppdragervold i minoritetsfamilier

Child welfare work concerning corporal punishment in minority families

Bacheloroppgave i Barnevern

Veileder: Joachim Vogt Isaksen

Mai 2021

Ruth Serussi

Barnevernsarbeid med oppdragervold i minoritetsfamilier

Child welfare work concerning corporal punishment in minority families

Bacheloroppgave i Barnevern
Veileder: Joachim Vogt Isaksen
Mai 2021

Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet
Fakultet for samfunns- og utdanningsvitenskap
Institutt for sosialt arbeid

Kunnskap for en bedre verden

Sammendrag

Denne bacheloroppgaven handler om barnevernsarbeid med minoritetsfamilier som utøver oppdragervold. Det er rettet fokus på bakgrunnen til bruk av oppdragervold og hvordan barnevernet kan møte slike minoritetsfamilier. Oppgavens problemstilling er følgende; «*Hva er noen årsaker til at minoritetsfamilier utøver oppdragervold, og hvordan kan barnevernsarbeidere bidra til å motvirke det?*». Metoden for denne oppgaven er en litteraturstudie. Teori, litteratur og forskning er brukt for å presentere relevante tema tilknyttet oppdragervold, minoritetsfamiliers forhold til barnevernet og kulturkompetanse i barnevernsarbeidet. Drøftingen illustrerer verdien av kultursensitivitet og kulturkompetanse i barnevernsarbeid. Det er også sett på intensjonen bak oppdragervoldsutøvelsen og hvordan en kan gi minoritetsforeldre en sjanse til positiv endring gjennom råd og veiledning. Det belyses også konkrete elementer som er viktig for å få til et godt samarbeid mellom barnevernet og minoritetsfamilier. Dette er elementer som å vise respekt, legge til rette for brukermedvirkning, gode tolketjenester og ha fokus på å formidle forståelig informasjon til minoritetsfamilier.

Abstract

This bachelor thesis is about child welfare work with minority families who use corporal punishment as a part of the upbringing. In this thesis I focus on the causes of use of corporal punishment and the ways the child welfare service can meet these minority families to bring about a positive change. The issue chosen for this thesis is the following: "*What are some reasons why minority families engage in corporal punishment, and how can child welfare workers help to counteract it?*". The method for this thesis is a literature study. Theory, literature and research have been used to present relevant topics related to corporal punishment, minority families' relationship to child welfare system, and cultural knowledge in child welfare work. The discussion illustrates the value of cultural sensitivity and cultural competence in child welfare work. There is also a focus on looking at the intention behind the upbringing violence and giving minority parents a chance for positive change through advice and guidance. It also highlights specific elements that are important for achieving good cooperation between the child welfare service and minority families. These are elements such as showing respect, facilitating user participation, good interpreting services and focusing on disseminating comprehensible information to minority families.

Innholdsfortegnelse

1. Innledning	3
<i>Valg av tema</i>	3
<i>Problemstilling og avgrensing</i>	3
<i>Oppgavens oppbygging.....</i>	4
2. Bakgrunn.....	5
3. Teori, litteratur og forskning.....	6
<i>Hva er vold?.....</i>	6
<i>Hva er oppdragervold?.....</i>	7
<i>Rettslig grunnlag ved oppdragervold</i>	7
<i>Barnevernets prinsipper</i>	8
<i>Årsaker til vold i minoritetsfamilier</i>	8
<i>Minoritetsfamilier og barnevernet.....</i>	10
<i>Konsekvenser av oppdragervold</i>	12
<i>Individualistisk og kollektivistisk syn</i>	13
<i>Kultursensitivitet og kulturkompetanse</i>	14
4. Drøfting.....	16
<i>Hvilke vurderinger må barnevernsarbeidere ta i møte med minoritetsfamilier som utøver oppdragervold? .</i>	16
<i>Barnevernets kultursensitivitet i møte med ikke-vestlige kulturer</i>	18
<i>Hvordan kan barnevernet sørge for et bedre samarbeid med minoritetsfamilier?</i>	19
<i>Hvilken tilnærming bør barnevernet ha til kultur?</i>	22
5. Avslutning	24
6. Litteraturliste	25

1. Innledning

Valg av tema

Temaet jeg har valgt å belyse i min bacheloroppgave er barnevernsarbeid med minoritetsfamilier som utøver vold mot barna sine i oppdragelsesøyemed. En av grunnene til at jeg har valgt dette temaet er fordi det er et relevant tema i dagens mediebilde hvor barnevernet stadig blir kritisert for sine håndteringer av saker som omhandler minoritetsfamilier. Jeg fikk også møte flere minoritetsfamilier med voldsproblematikk gjennom min praksisperiode som vekket min interesse for dette temaet. Som barnevernspedagog er dette temaet relevant fordi man bor i et flerkulturelt samfunn som Norge og kommer til å møte minoritetsfamilier i de aller fleste tilfeller i jobbsammenheng. Utfordringer knyttet til voldsproblematikk i hjemmet er av relevans uavhengig av kultur.

Problemstilling og avgrensning

Problemstillingen i denne bacheloroppgaven er:

«Hva er noen årsaker til at minoritetsfamilier utøver oppdragervold, og hvordan kan barnevernsarbeidere bidra til å motvirke det?»

Med *minoritetsfamilier* så mener jeg familier som er en del av en befolkningsgruppe som er i mindretall i Norge (Wæhle, 2018). Jeg har valgt å ikke avgrense denne oppgaven til familier som har bakgrunn fra spesifikke land, kulturer, religion eller språk. Dette gjør jeg fordi litteraturen og forskningen som har blitt brukt ikke er knyttet til en bestemt minoritetsgruppe. Det jeg har satt som kriterier er at familiene er minoriteter i samfunnet, og har innvandret til Norge eller har innvandrerforeldre. Jeg kommer til å betegne de som minoritetsfamilier i denne oppgaven. Det kommer til å være hovedfokus på *oppdragervold* i denne oppgaven. Oppdragervold kan defineres som instrumentell vold med hensikt for å rettlede og disiplinere som en del av oppdragelsen (Van der Weele, Ansar & Castro, 2011). Jeg har også med noe informasjon og statistikk på andre typer vold, uavhengig om det er sett på som en del av oppdragelsen, da jeg finner det relevant for å nyansere oppgaven. *Barnevernsarbeidere* er en betegnelse på alle som er ansatt i barnevernet. Jeg vil veksle mellom å bruke barnevernsarbeider og barnevernspedagog gjennomgående i denne oppgaven.

Oppgavens oppbygging

I kapittel 1 har jeg gjennomgått tema og problemstilling og redegjort for avgrensning i oppgaven. I kapittel 2 vil jeg presentere datarelevant for oppgaven som går på vold mot barn og barnevernsstatistikk. Kapittel 3 inneholder teori, litteratur og forskning. Her vil jeg først forklare hva vold og oppdragervold er, deretter vil jeg se på hva lovverket sier om oppdragervold. Videre vil jeg presentere forholdet mellom minoritetsfamilier og barnevernet, og deretter se på noen av årsakene til bruk av oppdragervold i minoritetsfamilier. Jeg vil redegjøre for to ulike livssyn og ta for meg kulturkompetanse og kultursensitivitet i siste del av teorikapittelet. I kapittel 4 vil jeg drøfte konsekvenser av oppdragervold og hvordan barnevernsarbeidere kan møte minoritetsfamilier for å sørge for et godt samarbeid. Der vil jeg også drøfte hvor stort kulturfokus man bør ha i barnevernsarbeid. Avslutningsvis vil jeg i kapittel 5 svare på problemstillingen «Hva er noen årsaker til at minoritetsfamilier utøver oppdragervold, og hvordan kan barnevernsarbeidere bidra til å motvirke det?» og oppsummere mine funn i denne oppgaven.

I denne oppgaven har jeg hovedsakelig brukt forskningsartikler og litteratur på norsk da det har vært relevant for norsk barnevernsarbeid med oppdragervold, men jeg har også benyttet et par kilder som er skrevet på engelsk. I tillegg har jeg brukt enkelte pensumbøker og andre relevante bøker, artikler, statistikker og nettsider i min gjennomgang.

2. Bakgrunn

I 2019 mottok barnevernet 57 988 bekymringsmeldinger. Av disse meldingene gjaldt 26 % bekymringer om vold i hjemmet, at barn var vitne til vold i nære relasjoner, eller at barnet var utsatt for fysisk mishandling. De fleste av bekymringsmeldingene gjaldt barn i alderen 6-12 år og de hyppigste melderne var barneverntjenesten, skole, politi og privatpersoner. Av alle bekymringsmeldingene som var innsendt, omhandlet 28 % av de familier med innvandrerbakgrunn (Statistisk sentralbyrå [SSB], 2020). Det ble startet undersøkelser på 46 846 saker dette året og 12 499 av de var saker som gjaldt innvandrerfamilier. Av disse sakene, ble 36 % konkludert med tiltak, 0,8 % avsluttet med begjæring i fylkesnemnda, 48 % henlagt av barnevernet, 10 % henlagt etter partens ønske, og 5 % ble avsluttet grunnet flytting. Totalt var det 39 316 barn som mottok barnevernstiltak i løpet av 2019, av disse mottok 80 % hjelpetiltak og 20 % omsorgstiltak.. Når det gjelder barn i innvandrerfamilier, fikk 15 276 barn barnevernstiltak i løpet av dette året, hvorav 13 283 (86 %) fikk hjelpetiltak og 1983 (13 %) fikk omsorgstiltak. Barn og unge med innvandrerbakgrunn står for 30 % av de som totalt mottar hjelpetiltak av barnevernet (SSB, 2020).

Ifølge politiets tall over alvorlig vold mot små barn, var 68 % av de personene som ble anmeldt for alvorlig vold mot små barn (perioden 2015-2018) norskfødte, mens 31 % hadde innvandrerbakgrunn. (Haukaas, 2019). Når det gjelder barnedrap viser statistikken fra perioden 2011 til 2020 at 71 % av gjerningspersonene hadde norsk statsborgerskap og 37 % av gjerningspersonene var utenlandske borgere eller hadde tidligere hatt et utenlandsk statsborgerskap (Kripos, 2021). Det ble gjennomført en gjennomgang av alle voldssaker i tre måneder av året 2018 hvorav 47 % av dommene i voldssakene gjaldt voldsutsatte barn i innvandrerfamilier (Trovåg, 2018). Ifølge Krisesenterstatistikken fra 2019 hadde 59 % av alle barn som bodde på krisesenteret innvandrerbakgrunn. Gjennomsnittsalderen på barna med innvandrerbakgrunn var 9 år (Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet, 2020).

NOVA-rapporten med tall fra 2015 konkluderte med at risikoen for å bli utsatt for grov vold var fire ganger høyere for barn med mødre fra et ikke-vestlig land, sammenlignet med mødre fra Norden. Tilsvarende 2,3 ganger risikoøkning for å bli utsatt for grov vold for barn med fedre fra et ikke-vestlig land. Andre faktorer som ble forbundet med risikoøkning for grov vold var dårlig familieøkonomi og rusproblematikk hos foreldre. Når det gjaldt mild vold så var det ingen risikoøkning knyttet til innvandrerbakgrunn. Derimot var faktorer dårlig økonomi og foreldres beruselse forbundet med forhøyet risiko. Det var ikke like klare risikofaktorer for mild vold sammenlignet med grov vold (Mossige & Stefansen, 2016).

3. Teori, litteratur og forskning

I dette kapittelet vil jeg redegjøre for teoretiske aspekter som er relevante for problemstillingen min. Jeg vil først forklare hva vold og oppdragervold er. Videre vil jeg se på synet på oppdragervold i Norge og hva som fremgår av lovverket. Jeg vil så se på forholdet mellom barnevernet og minoritetsfamilier, før jeg ser på årsaker til bruk av oppdragervold i minoritetsfamilier. Til sist i dette kapittelet vil jeg forklare forskjellige livssyn og deretter betydningen av kulturkompetanse og kultursensitivitet.

Hva er vold?

Vold ifølge Isdal (2011) er enhver handling rettet mot et annet menneske, som gjennom at denne handlingen skader, skremmer, smerter eller krenker, gjør at voldsutøver får offeret til å gjøre noe mot sin vilje eller slutte å gjøre noe som offeret ønsker. Vold kan være av fysisk eller psykisk natur. Vold som begås spontant, ukontrollert og er et resultat av frustrasjon- eller sinneutbrudd klassifiseres som impulsiv vold (Van der Weele et al., 2011).

Fysisk vold inkluderer grov vold som kan være knyttneveslag, slag med gjenstand, sparking og å gi juling. Dette er vold som gjerne medfører smerter, skader eller behov for legehjelp. Fysisk vold kan også være mild vold, som er en mindre alvorlig fysisk vold. Dette kan være klyping, lugging, dytting og slag med flat hånd (Mossige & Stefansen, 2016; Thoresen & Hjemdal, 2015). *Psykisk vold* kan være vanskeligere å oppdage da det kan være skjult. Psykisk vold skjer når offeret f.eks. blir utsatt for skremming, fornedring eller kontroll. Det omfatter handlinger som utskjelling, trusler, utstrakt kontroll, bli innestengt, avvisning følelsesmessig eller latterliggjøring (Neumayer, Meyer & Sveaass, 2008; Berggrav, 2013; Pinheiro, 2006). *Å være vitne til vold* er også en slags vold. Det å være vitne til vold kan være like skadelig for et barn som å bli utsatt for vold selv. Ifølge NOVA-rapporten fra 2016 så vil barn og unge som har vitnet til alvorlig partnervold, ha 14 ganger høyere sannsynlighet for å selv bli utsatt for vold av voldsutøvende foreldre eller den forelderen som er voldsoffer. Det gir også økt risiko for å bli voldsutsatt av jevnaldrende (Mossige & Stefansen, 2016).

Hva er oppdragervold?

Oppdragervold skilles fra impulsiv vold ifølge Van der Weele et al. (2011), fordi det kategoriseres som en kontrollert instrumentell vold som bevisst tas i bruk for å rettlede, disiplinere og oppdra barnet. Oppdragervold kan være mild fysisk vold som klaps, ris, ørefik eller vasking av barnets munn med såpe. Det kan også være mer alvorlig fysisk vold som spark, slag, risting, klyping, lugging, eller bruk av gjenstander som f.eks. pisk, belte og tresleiv. Psykisk oppdragervold kan være å nedvurdere, ydmyke, virke nedtrykkende, true, skremme eller latterliggjøre barnet med ord, ikke-verbalt språk, tegn, blikk eller annet kroppsspråk. Det kan også være i form av å bli utpekt som syndebukk eller å bli skjelt ut foran andre (Pinheiro, 2006). Ifølge Berggrav (2013) er hensikten med oppdragervold å påføre smerte, uten å skade barnet, som en del av oppdragelsen. Hun påpeker imidlertid at det kan være en glidende overgang mellom oppdragervold og barnemishandling. Mild vold over tid vil klassifiseres som mishandling, selv om intensjonen er oppdragelse (Berggrav, 2013).

Rettslig grunnlag ved oppdragervold

Oppdragervold var ansett som vanlig praksis i hverdagen til mange norske familier på 1960-tallet. Hvis barna ikke oppførte seg etter foreldrenes ønsker, så kunne de ble møtt med trusler eller disiplin som voldsutøvelse og andre sanksjoner (Berggrav, 2013). Oppdragelsesmetodene brukt av norske foreldre på 1960-tallet var gjerne å først gi en advarsel og hvis det ikke hjalp så gjennomførte de en form for fysisk avstraffelse på en kontrollert måte (Kolstad i Berggrav, 2013). Dette endret seg i årene fremover, og i 1987 ble det tydeliggjort i lov om barn og foreldre (heretter barneloven) § 30 at vold mot barn ble forbudt. I 2003 ble barnekonvensjonen inkorporert i norsk lov og trådte i kraft det påfølgende året. Her var spesielt barnekonvensjonens artikkel 19 relevant, som omhandlet barns rett til beskyttelse mot vold og overgrep. Selv om det var flere lover som beskyttet barn fra vold, så ble ikke oppdragervold tydeliggjort i lovverket før i 2010, da endringene i barneloven § 30 tredje ledd ble vedtatt (Berggrav, 2013).

Barneloven § 30 tredje ledd lyder: *«Barnet må ikke bli utsatt for vold eller på annet vis bli behandlet slik at den fysiske eller psykiske helsen blir utsatt for skade eller fare. Dette gjelder også når volden brukes som ledd i oppdragelsen av barnet. Bruk av vold og skremmende eller*

plagsom framferd eller annen hensynsløs atferd overfor barnet er forbudt.» (Min oversettelse fra nynorsk til bokmål) (Barneloven, 1981).

Barneloven, barnekonvensjonen, i tillegg til barnevernloven, som har som formål å beskytte barn fra utrygge omsorgsforhold (Barnevernloven, 1992), er viktige lover som setter rammer for barnevernsarbeid. De nevnte lovverkene formulerer en nulltoleranse for all slags vold mot barn som barnevernsarbeidere er pliktige å jobbe etter.

Barnevernets prinsipper

Barnevernloven hviler generelt på tre prinsipper; barnets beste, mildeste effektive inngrep og biologiske bånd. Prinsippet om barnets beste innebærer at alle tiltak og beslutninger skal være til barnets beste og barnets beskyttelses- og omsorgsbehov skal gå foran foreldrenes rettigheter. Prinsippet om mildeste effektive inngrep innebærer at barnevernet ikke setter inn mer inngrep enn nødvendig i familier med behov for hjelp. Det biologiske prinsipp innebærer at barn helst skal vokse opp hos sine foreldre og ved omsorgsovertakelse så skal kontakten opprettholdes (Bunkholdt & Kvaran, 2018). Bunkholdt & Kvaran (2018) påpeker også at prinsippene om utviklingsstøttende tilknytning og barnets medvirkning er anbefalt i barnevernsarbeid.

Årsaker til vold i minoritetsfamilier

Forskning viser at barn og unge i familie med innvandrerbakgrunn har en større risiko for å bli utsatt for vold i hjemmet enn de med norsk eller nordisk bakgrunn (Mossige & Stefansen, 2016). Årsaker til utøvelsen av vold i hjemmet hos minoritetsfamilier kan være sammensatte og komplekse. Det kan være kulturelle- og minoritetsfaktorer, levekårsfaktorer som sosioøkonomiske forhold eller flyktningrelaterte faktorer som krig, flukt og eksil (Berg & Paulsen, 2015)

I noen kulturer vil det være vanlig å ha en oppdragerstil der vold er en del av oppdragelsen (Berggrav, 2013). Det er naturlig at foreldre som selv er oppvokst med fysisk og psykisk vold, bruker samme oppdragervold på egne barn – nemlig fordi det er den metoden de kjenner til for å disiplinere. Mange foreldre som utøver oppdragervold, har en holdning som tilsier at man er nødt til å gripe inn fysisk hvis man skal irettesette barnet sitt. De føler det er gjort med

kjærlighet og god hensikt. For noen minoritetsforeldre kan det ses på tegn til likegyldighet om man ikke bruker fysisk avstraffelse. Mange er opptatt av fenomenet «motstand gjør deg sterkere» (Berggrav, 2013).

Levekårsfaktorer som dårlig økonomi og boforhold er faktorer som kan øke risikoen for voldsbruk. Når det gjelder dårlig økonomi, så har andelen barn med innvandrerbakgrunn i lavinntektsgruppen økt de siste årene. Omtrent 4 av 10 barn med innvandrerbakgrunn hørte til en husholdning med varig lavinntekt i 2018 (Epland & Normann, 2020). I siste kvartal av 2020 var 9,2 % innvandrere arbeidsledige, og av disse kom de fleste fra Øst-Europa, Asia og Afrika (SSB, 2021). Ifølge Pedersen (2001) viser det seg at familier som er bosatt i områder med høy befolkningstetthet, er enslige omsorgspersoner, flytter mye og har lavt utdanning- og inntektsnivå vil ha økt sannsynlighet for voldsutsatthet (Berggrav, 2013). Mange minoritetsfamilier mangler både utdanning og arbeid slik at de har dårligere forutsetninger til å forsørge familien (Skytte, 2012). Å leve under dårlige sosioøkonomiske forhold kan tære på foreldre og det kan gå utover omsorgsevnen og manglende tålmodighet. Dette vil igjen kunne resultere i frustrasjon som kan gå utover barna (Skytte, 2012; Berggrav, 2013). Det blir også dokumentert i internasjonale studier at barn og unge i lavinntektsfamilier med lav sosial status oftere henger sammen med utsatthet for mishandling og overgrep. (Schou et al. i Berggrav, 2013).

Minoritetsforeldre kan også ha stressfaktorer som påvirker livet f.eks. psykiske lidelser, rusavhengighet, barnetraumer eller voksentraumer. Disse faktorene kan igjen føre til frustrasjon og resultere i fysisk utløp som går utover barnet. Dette er risikofaktorer som er like i både etnisk norske familier og minoritetsfamilier. Årsaksforklaringen på volden blir knyttet til nevnte stressfaktorer i etnisk norske familier, men i minoritetsfamilier blir det mer knyttet til kultur (Aadnanes, 2017).

Flyktningrelaterte traumer knyttet til ringvirkninger etter krig, flukt, opphold i asylmottak, eksil og eventuell tilbakesending, kan ha stor påvirkning på psykisk helse, omsorgskompetanse og barnas livssituasjon. Barn som har flyktningbakgrunn er oftere representert i barnevernet enn barn med annen innvandringsbakgrunn. Det vil tyde på at flukt og eksil er faktorer som gir sterke påkjenninger på familiene og vil kunne påvirke foreldres omsorgsevne (Berg & Paulsen, 2015).

En annen årsak til at vold mot barn foregår og grunnen til at volden får fortsette, kan ha sammenheng med den kollektivistiske tankegangen, som jeg utdyper i neste avsnitt, som preger flere minoritetskulturer. Minoritetsfamilier som følger et kollektivistisk syn vil typisk være et hierarki med et mannlig eldre overhode som har makten i storfamilien, mens kvinner og barn vil ofte være underordnet. Oppdragervold kan forekomme som en form for avstraffelse for dårlig atferd eller disiplin for å respektere og være lydige til de eldre. Det er også stort fokus på å handle på en måte som er i tråd med den kollektivistiske tankegangen og sette familien først (Van der Weele et al., 2011; Berggrav, 2013). I studier om minoritetskvinner og deres barn som opplever vold i hjemmet, kommer det fram at hvis kvinner forlater voldsutøver eller barn informerer andre om hva som skjer innad i familien så vil det oppleves som å bringe skam over familiens ære. Siden familie- eller nettverksbåndene er så sterke, er det fare for at de få som sier ifra, blir utestengt fra både familie og nettverk. I de mest ekstreme tilfeller kan det føre til at kvinnen blir drept (Mullender et al. gjengitt i Hofman, 2011).

Minoritetsfamilier og barnevernet

Barnevernet har en lang vei å gå når det kommer til barnevernsarbeid i møte med minoritetsfamilier. Barnevernet har ofte fått kritikk for å gripe inn oftere i familier med innvandrerbakgrunn enn ellers i befolkningen. Det har også vært kritikk som har gått på manglende forståelse for kultur, religion og for situasjonen innvandrere befinner seg i som nye landsmenn (Berg et al., 2017).

I Berggravs rapport (2013) kom det fram at både ansatte i barnevernet og fagfolk tilknyttet barnevernets arbeid mener det er grunn til å hevde at det eksisterer en forskjellsbehandling av minoritetsbarn. Det var en tydelig oppfatning at tilfeller av omsorgsovertakelse uten god nok kartlegging eller at barn ble akutt plassert og sendt tilbake til et uendret hjem igjen, skjedde oftere hos minoritetsfamilier enn etnisk norske familier. Det var uenighet blant barnevernsarbeidere om forskjellsbehandlingen resulterte i for lite inngripen eller om det gjorde at man dro konklusjoner for raskt. Ifølge studiet til Aadnanes (2017) viser det seg at barnevernsarbeidere jobber svært ulikt i voldssaker som omhandler foreldre med høy sosial status sammenlignet med voldssaker som handler om minoritetsfamilier. I høystatusfamilier bruker ofte foreldrene sin økonomiske og sosiale kapital til å hindre at barnevernet får innsyn og setter en stopper for barnevernets saksgang. Slike situasjoner hindrer barnevernet til å

komme til bunns i voldssaker i etnisk norske familier og kan medføre store mørketall. Når det gjelder minoritetsfamilier derimot, så underbygges det igjen at barnevernet knytter vold til etnisitet, og volden blir forstått som et kulturelt fenomen, og blir ofte kalt oppdragervold. Når barnevernsarbeidere kun bruker kultur som forklaring så er det fare for å overse de såkalte normale risikofaktorene som f.eks. rusbruk, psykiske lidelser eller traumer (Aadnanes, 2017).

Sunil Loona, som er en anerkjent psykolog og seniorrådgiver for Nasjonalt senter for flerkulturell opplæring, forteller at mange av minoritetsfamiliene kommer fra land hvor det ikke eksisterer tillit eller er lav tillit mellom de offentlige myndigheter og enkeltmennesker (Manum, 2015). Overgangen til det norske systemet kan være vanskelig når man i utgangspunktet ikke har tiltro til det offentlige. Han påpeker også at de ikke har noen erfaring med barnevern som institusjon, eller at det offentlige griper inn i familielivet. Når det gjelder saker som omhandler vold, er det ifølge Loona beklagelig at fysisk avstraffelse som en del av oppdragelsen blir sett på som vold (Manum, 2015). Han mener dette er synd fordi det kan begrense dialog og hindre et godt samarbeid mellom barnevern og familien. Det kan også føre til at foreldre føler seg stigmatisert og at de benekter å fysisk avstraffe barna sine. Videre påpeker Loona at det er viktig for barnevernsarbeidere å gripe inn i familier som bedriver vold, men at det er viktig skille mellom oppdragervold og ukontrollert vold. Han uttrykker også at det er bedre prognose for foreldre som bruker kontrollert oppdragervold i hensikt å rettlede, sammenlignet med utøvelsen av ukontrollert impulsiv vold, når det gjelder framtidig endringsarbeid og å utvikling av alternative metoder for grensesetting av barna (Manum, 2015).

Fylkesnes et al. (2015) gjennomførte en undersøkelse med 10 foreldre som hadde flyktningbakgrunn om deres erfaringer med barnevernet. Gjennomgående i intervjuene var frykten for barnevernet et tema. Foreldrene uttalte seg blant annet om historier om andre foreldre som hadde blitt fratatt sine barn, og om råd som de hadde fått når barnevernet tar kontakt. Flere uttrykte redsel bare de hørte ordet «barnevern», og flere av foreldrene var av oppfatning at barnevernet skulle ta barna fra foreldre, det går ikke an å snakke med dem, og at de diskriminerer. Foreldrene etterspurte veiledning hvis de hadde manglende foreldrekompetanse før barnet griper inn med omsorgsovertakelse (Fylkesnes et al., 2015, s. 88). Det ble også stilt spørsmål vedrørende hensikten med å ta barna ut av hjemmet og det ble uttrykt generell skepsis til barnevernets beslutninger (Fylkesnes et al., 2015). Denne skepsisen som minoritetsfamilier har til barnevernet, belyses også i Haugen et al. (2017) sin rapport,

hvor frykten hemmer barnevernet å komme i posisjon til minoritetsfamilier i et tidlig stadium, eller å komme i dialog i det hele tatt. Frykten knyttet til kontakt med barnevernet kan også være knyttet til frykt for reaksjoner i sitt eget miljø, dette kan medføre utfordringer med å få relevant informasjon fra nærmiljøet. Det kommer også fram i denne rapporten hvor viktig det er med informasjonsarbeid for å minske frykten for barnevernet (Haugen et al., 2017).

Konsekvenser av oppdragervold

Forskning viser tydelig at all vold kan føre til alvorlige skadevirkninger for barnet.

Oppdragervold kan som nevnt variere fra mild vold til svært alvorlig vold. Foreldre kan tenke at det fungerer til sin hensikt, fordi barna tar seg sammen etter en fysisk avstraffelse. Men hyppig bruk av vold i oppdragerøyemed kan gjøre situasjonen verre og det kan komme ut av kontroll (Kvillo, 2015). Vold og andre traumatiserende opplevelser i barndommen vil kunne skade barnets hjerne og nervesystem som er under utvikling. Skadevirkninger kan være f.eks. skader på sentrale hjernestrukturer og disse trenger ikke være synlig før i puberteten. (Kaufman referert i Berggrav, 2013). Det kan også medføre svikt i evnen til læring, ubalansert personlig utvikling og skadelig selvilde. (Kaufman i Berggrav, 2013; Pinheiro, 2006).

Ifølge Van der Weele et al. (2011) er en av de mest alvorlige konsekvensene av oppdragervold frykten som skapes hos barnet. Det å leve i en konstant frykttilstand påvirker evnen til å skape relasjoner og ha et trygt samspill med andre personer. Forskning viser at barn og ungdom som opplever fysisk avstraffelse kan oppleve depresjon, angst, følelse av håpløshet og ulykkelighet (Pinheiro, 2006). Aakvaag & Strøm (2019) beskriver i deres studie begrepet reviktimisering, som handler om å bli utsatt for vold på nytt etter å ha hatt opplevelser med vold tidligere. I denne studien kom det fram at alle typer vold i barndommen var knyttet til økt risiko for alle typer vold senere. De fant også sammenheng med vold i barndommen, og problematisk drikkeatferd som beruselse i ung alder. (Aakvaag & Strøm, 2019). En annen grunn som er innlysende for at oppdragervold ikke skal finne sted er det nevnte faktum at det er forbudt i Norge.

Individualistisk og kollektivistisk syn

Ulike perspektiver bidrar til hvordan man kan forstå årsakene til oppdragervold. Hvilke øyne barnevernsarbeideren ser med er relevant for hvordan vedkommende vil se på saken og jobbe med saken. En av de grunnleggende forskjellene som kan være utfordrende å forstå for en etnisk norsk barnevernspedagog er ulike livssyn. I Norge og generelt i vesten har man et individualistisk livssyn hvor enkeltmennesket er i fokus og selvstendighet står høyt, også ved oppdragelse. I et individualistisk samfunn er man oppmuntret til blant annet å utvikle egne synspunkt og lærer at moral styres av samvittigheten. Målet med et individualistisk syn er å gi barnet mer frihet med alderen (Skytte, 2012; Aadnesen & Hærem, 2007).

På den andre siden i et kollektivistisk livssyn, som kjennetegner mange ikke-vestlige land, vil fokuset være mer på storfamilien og individet vil regnes å ha et godt liv om hele familien fungerer godt. I motsetning til individualistiske samfunn, vil man i kollektivistiske samfunn oppdras til å ta familiens standpunkt. Man lærer at dårlig atferd eller dårlig moral vil kunne påvirke hele familiens ære. Til forskjell fra individualistisk syn, så vil man i mange kollektivistiske kulturer at barnet har større frihet som et ungt barn og vil få strengere rammer med alderen. (Skytte, 2012). I minoritetsfamilier som kommer fra ikke-vestlige land og som har et kollektivistisk livssyn, er det typisk at den eldste mannen er familiens overhode og familiestrukturen er organisert hierarkisk. Alder har mye å si i et slikt hierarki og de som er eldst vil få ansvar og autoritet. Det er også typisk at kvinner og barns interesser kan være underordnet familiens interesser (Berggrav, 2013). Ifølge Van der Weele et al. (2011) vil sannsynligheten for at oppdragervold kan forekomme, øke i takt med avstanden det er i familiehierarkiet. Dette henger sammen med at familier som har autoritær oppdragerstil har forhold mer tilrettelagt for bruk av tvang, fysisk og psykisk disiplinering. I et slikt familiehierarki kan det også forventes at for eksempel eldre søsken tar rollen med å straffe yngre søskens dårlige atferd med fysisk avstraffelse som en del av disiplineringen. De yngste lærer opp til å vise respekt og lydighet for de eldre og higer etter å leve opp til forventningene til foreldrene (Berggrav, 2013).

I Mullender et al. sin britiske studie fra 2002 om sørasiatiske barn som opplevde vold i familien, kom det fram blant annet at barnets storfamilie kunne virke som en beskyttelsesfaktor for barn som ble utsatt for vold. Det kom også fram at det kollektivistiske livssynet og tankesettet om familieære kunne komplisere barns opplevelser av vold. De fleste

barna som var med i denne studien vokste opp med et todelt livssyn, men det kollektivistiske livssynet var det mest framtrædende når det kom til tanker og forventninger til familien. Barna i denne studien, i likhet med mødrene, tok familiens ære på alvor allerede fra tidlig alder. Dette kompliserer også muligheten til å motta hjelp. Flere valgte å holde tett om volden i frykt for å gjøre skam på familien eller i frykt for konsekvenser som å bli utestengt, isolert eller i verste fall drept. Å sende barna til storfamilien i utlandet ble også en måte å true barna til å være stille om hva som foregikk (Mullender et al. gjengitt i Hofman, 2011).

Kultursensitivitet og kulturkompetanse

Hvordan barnevernsarbeidere møter familier som bruker oppdragervold som oppdragerstil er viktig for hvordan samarbeidet og endringsarbeidet vil kunne bli. Begreper som kultursensitivitet og kulturkompetanse er spesielt nyttig i barnevernsarbeid med familier som kommer fra andre kulturer. Kultursensitivitet handler om å være bevisst på at kultureller likheter og forskjeller eksisterer, og at det kan påvirke både holdninger og handlinger (Javo, 2010). Kulturkompetanse dreier seg mer om kunnskap om kultur, religion og tradisjoner, og evnen til å til å bruke kunnskapen i møte folk med andre kulturer (Berggrav, 2013; Javo, 2010). Disse to begrepene henger følgelig sammen, og det er nyttig for en barnevernsarbeider å anvende kultursensitiv praksis sammen med kulturkompetanse i møte med minoritetsfamilier. Hvis en barnevernsarbeider for eksempel har kulturkompetanse, men mangler kultursensitivitet kan det gjøre at minoritetsfamilien blir analysert statisk og at det legges mer vekt på deres religiøse og tradisjonelle skikker enn på hvordan den aktuelle situasjonen er for familien. (Holm-Hansen, Haaland & Myrvold, 2007). I motsatt tilfelle kan det være vanskelig å respektere noe man ikke forstår og det kan være utfordrende å komme fram til en felles forståelse, men barnevernsarbeideren kan likevel være i stand til å behandle familien med respekt (Javo, 2010).

I forslaget om den nye barnevernsloven er det lagt vekt på kultursensitivitet i barnevernsarbeid med minoritetsfamilier (NOU, 2016). Det kommer fram i dette dokumentet at det vil være fokus på kommunikasjon, barnets og familiens kulturelle bakgrunn og at det er behov for informasjonsarbeid knyttet til innvandrerfamilier. Ifølge forslaget så skal barnevernsarbeideren når det kommer til beslutninger omkring barnet, alltid ta hensyn til barnets og foreldrenes etiske, kulturelle, religiøse og språklige bakgrunn (NOU, 2016).

Kultursensitivitet er ikke nødvendigvis så lett å praktisere, spesielt ikke når det gjelder minoritetsbarn som opplever vold i familien. Årsaker til dette kan være manglende kunnskap generelt om barn som opplever vold, men særlig i kultur- og minoritetsperspektiv (Hofman, 2011). Det viser seg også å være stor usikkerhet når det gjelder hvordan man skal snakke om vold og følsomme temaer knyttet til barnets kulturelle bakgrunn (Hofman, 2011). Andre årsaker som kan utfordrende knyttet til arbeid med minoritetsfamilier kan være at barnevernsarbeideren har for dårlig kultursensitivitet og kulturkompetanse eller for stort beskyttelsesbehov knyttet til vestlige holdninger om vold (Hofman, 2011; Holm-Hansen et al., 2007; Van der Weele et al, 2011). Det er viktig å påpeke at alle minoritetsfamilier ikke kan anses som en homogen gruppe, verken etnisk, religiøs, kulturelt eller sosioøkonomisk. Det de har til felles er at de har erfaring fra en annen bakgrunn enn det norske samfunn, der de naturligvis kan ha med seg andre kulturelle verdier og holdninger. De vil også oppleve felles utfordringer når det kommer til det norske samfunnet og staten, som ikke alltid vil ta hensyn til at de har kulturelle forskjeller (Neumayer et al., 2008).

Det er enighet blant informantene i Berggrav (2013) sin rapport at barnevernet har mye å tjene på å vise en større forståelse og toleranse for hvordan ulike familier organiserer seg og hvordan de oppdrar ungene. Mange av informantene anså seg selv som kultursensitiv, men flere uttrykte et behov for økt kulturkompetanse. De uttrykte savn etter kunnskap om blant annet familiestrukturer, tradisjoner i forskjellige kulturer og oppdragspraksis fordi de kan oppleve det problematisk å skille mellom kulturforskjeller og omsorgssvikt. Informantene etterspør også et mer kultursensitivt barnevern (Berggrav, 2013).

Når man aktivt jobber med kultursensitivitet og kulturkompetanse, finnes det noen fallgruver som det er viktig å være bevisst på. Da er etnosentrisme og kulturel relativisme to uttrykk som er verdt å nevne. Etnosentrisme og kulturel relativisme er to forskjellige kulturforståelser. Etnosentrisme er en holdning som gjør at man setter egen kultur i sentrum og ser omverden gjennom sitt eget kulturelle ståsted (Javo, 2010). Hvis en barnevernsarbeider jobber ut ifra en etnosentrisk forståelse, så vil vedkommende se på situasjonen til en minoritetsfamilie ut ifra egne holdninger og verdier. Dette kan føre til at man ikke tar hensyn til kulturelle eller etniske faktorer. Det motsatte blir kalt kulturel relativisme, dette innebærer at en persons meninger, handlinger og tro må forstås i lys av dens egne kulturelle premisser (Javo, 2010). Dette skjer hvis barnevernsarbeideren godtar all slags atferd, fordi det forstås som kultur. Dette kan føre

til at man ignorerer problematisk atferd, som for eksempel oppdragervold i familien og overser hva som er til barnets beste (Aadnesen & Hærem, 2007).

4. Drøfting

Erfaringene som nevnt i litteraturgjennomgangen i forrige kapittel påpeker en del informasjon som er viktig for en barnevernspedagog å besitte i møte med minoritetsfamilier. I dette kapitlet kommer jeg til å drøfte funnene i lys av oppgavens problemstilling. Jeg vil først drøfte hvilke vurderinger barnevernsarbeidere må ta i møte med minoritetsfamilier som utøver oppdragervold. Deretter vil jeg drøfte hvordan barnevernets kultursensitivitet i møte med ikke-vestlige kulturer. Videre vil jeg trekke frem elementer som er viktig i barnevernsarbeid for å sørge for et godt samarbeid med minoritetsfamilier. Til slutt vil jeg drøfte hvor stort kulturfokus som er fordelaktig i barnevernsarbeid.

Hvilke vurderinger må barnevernsarbeidere ta i møte med minoritetsfamilier som utøver oppdragervold?

Som barnevernsarbeider jobber man etter et rigid lovverk som har nulltoleranse overfor vold mot barn uavhengig om det er i oppdragerøyemed. Likevel møter barnevernsarbeidere på ulike problemstillinger med tanke på oppdragervold i minoritetsfamilier.

For det første kan det være utfordrende å sette seg inn i og forstå en minoritetsfamilie sitt syn på oppdragervold og deres oppdragerpraksis. Det er også forskjellige syn på hva som betraktes som vold avhengig av hvilket ståsted man har (Berggrav, 2013). I Aadnesen (2017) sin studie finner vi eksempler på enkelte barnevernsarbeidere som har holdninger som tilsier at vold er vold uavhengig av årsaken. Dette tolkes som en holdning man har i frykt for å overse alvorlig vold i saker hvor oppdragervold er temaet. På den andre siden så mener Loona (2015) at oppdragervold ikke burde bli definert som vold da det begrenser mulighet for åpen dialog rundt temaet og kan hemme samarbeidet, i tillegg til at det kan gjøre at familier kan føle seg stigmatiserte (Manum, 2015).

Andre vurderinger som er sentral i barnevernsarbeid er å vurdere omsorgssituasjonen opp mot prinsipper som barnets beste, biologisk prinsipp og mildeste inngreps prinsipp. Hvis man skal vurdere om oppdragervold er til barnets beste eller ikke, så er svaret ganske tydelig at verken fysisk eller psykisk avstraffelse er fordelaktig for barnets utvikling uavhengig av hvor alvorlig volden er (Van der Weele et al., 2011; Pinheiro, 2006, Berggrav, 2013). De potensielle skadevirkningene som barnet vil lide av å bli utsatt for oppdragervold, i tillegg til nulltoleransen for vold i lovverket tilsier at familien har et klart behov for tiltak fra barnevernet. Det kan også være et teoretisk grunnlag for omsorgsovertakelse. Når det gjelder mildeste inngreps prinsipp og det biologiske prinsipp, så taler disse heller for hjelpetiltak enn omsorgstiltak i de fleste tilfeller. Barnevernsarbeideren må vektlegge og jobbe mot en frivillig løsning som er minst mulig inngripende og samtidig en løsning som ikke bryter familiebåndet. Dette er åpenbart situasjonsbetinget, og barnevernsarbeidere er nødt til å vurdere hver situasjon ut fra alvorlighetsgrad og hvor stort endringspotensiale som finnes i familien. I enkelte tilfeller kan det være ukontrollert vold som foregår og det krever rask inngripen fra barnevernet for å beskytte barnet.

Spørsmålet blir dermed hvordan man kan møte minoritetsfamilier som ikke er kjent med andre verktøy enn fysisk avstraffelse som en del av oppdragelsen, og hvordan man på best mulig måte kan gi de alternative måter å oppdra barna på. Da er det viktig at barnevernsarbeideren vektlegger intensjonen bak oppdragervolden. I mange tilfeller er foreldres intensjon bak oppdragervolden til barnets beste i deres øyne, slik at barna lærer seg å være gode borgere og får et godt liv (Van der Weele et al., 2011). For flere foreldre er oppdragervold et tegn på kjærlighet og at man bryr seg når man griper inn fysisk (Berggrav, 2013). I andre tilfeller kan oppdragervold ha grobunn i stress som flukttraumer, ensomhet og arbeidsledighet som får utløp i irritasjon som kommer ut i form av vold (Aadnesen og Hærem, 2007). Avhengig av bakgrunnen til oppdragervolden, kan man se potensialet i endringsarbeidet. I følge Loona så må man også skille mellom kontrollert og ukontrollert vold, og han påpeker at foreldre som utøver kontrollert oppdragervold har langt bedre prognose når det kommer til å utvikle alternative metoder for grensesetting enn de som utøver vold i frustrasjon (Manum, 2015).

Barnevernets kultursensitivitet i møte med ikke-vestlige kulturer

For å få til et godt samarbeid med minoritetsfamilier er det først og fremst viktig at barnevernsarbeidere er sensitive overfor kulturforskjeller, samtidig som de unngår tabben å automatisk gi kultur skylden for voldsbruk (Manum, 2015). Det påpekes også at man må være forsiktig med å fremmedgjøre kulturer med en «oss»- og «dem»-tankegang hvor det er et stort sprik fra vestlig «moderne individualistisk» praksis og «tradisjonell kollektivistisk» praksis. Det kan ifølge Loona skape flere problemer som baserer seg på ujevnt maktforhold og stereotypi (Manum, 2015). Dette underbygges av Mekonens funn hvor det kommer fram at en generaliserende holdning hos barnevernsarbeidere der de framstiller minoritetsforeldre som innehavere av en streng kultur, kan medføre stereotypier innad i barnevernet som gjør at de griper inn og overtar omsorg istedenfor å komme fram til en løsning i samarbeid med foreldrene (Berggrav, 2013). Det er viktig at barnevernsarbeidere møter minoritetsfamilier med et åpent syn med forståelse for kulturelle forskjeller og forstår at foreldre kan komme fra et godt sted med en god intensjon selv om de bruker oppdragervold. De kan også selv ha et ønske om å finne alternative oppdragelsesmetoder. Da kan man jobbe med fokus på å styrke omsorgskompetansen gjennom f.eks. råd og veiledning for å finne alternativer til vold, istedenfor å vise et tydelig låst syn på forbudet mot fysisk avstraffelse i alle tilfeller (Berg et al. 2017). Minoritetsforeldre savner også veiledning som foregår på et språk de forstår.

Språkbarrieren kan være problematisk for både barnevernsarbeidere og minoritetsfamilier. Det er varierende hvor gode norskkunnskaper minoritetsfamilier har som barneverntjenesten møter. Med dette kommer utfordringer som problemer med kommunikasjon, at det oppleves vanskelig å formidle nyanser og å motta ærlige svar (Berggrav, 2013). Informantene i Berggravs (2013) rapport uttrykket at i de fleste tilfeller så ble tolk brukt, men det hendte også at barn var nødt til å oversette for foreldrene, spesielt i akutt-tilfeller. Noen meldte gode erfaringer fra bruk av tolk, men flesteparten opplevde ofte at tolkene ikke fungerte godt nok og det har derfor hendt at de har unnlatt å bruke tolk (Berggrav, 2013). Det finnes et eksempel på en samtale uten bruk av tolk i Fylkesnes og Netland (2012) sin studie hvor en mor beskriver opplevelsen som forvirrende og på grunn av språkbarrieren forsto hun ikke hensikten med tiltakene. Moren satt derfor igjen med en følelse av å bli lur av barnevernet. Haugen et al. (2017) fant at tolken har en viktig rolle i oversetting samtidig som å være brobygger mellom familien og barnevernet. På samme måte er det en risiko for at tolken skaper ny eller opprettholde den allerede eksisterende skepsisen og frykten for barnevernet.

Barneverntjenesten kan sikre god bruk av tolk ved å velge erfarne tolkere, selv om det krever lengre ventetid (Haugen et al., 2017).

Denne frykten for barnevernet, som det viser seg at mange minoritetsfamilier har, kan være svært hemmende for samarbeidet (Fylkesnes et al., 2015; Haugen et al., 2017). Det kan hindre at barnevernsarbeidere kommer i posisjon hos en familie og dermed ikke klarer å komme til bunns i saken. Dette oppleves svært håpløst for barnevernsarbeidere, men det sier også noe om hvor viktig det er å ta seg tid til å skape relasjoner med familien og forsøke å dempe frykten for barnevernet ved å gi klare opplysninger om barnevernet og hvordan man kan samarbeide (Haugen et al., 2017). En del av frykten som uttrykkes av minoritetsfamilier, er frykten for at barnevernet skal komme og ta over omsorgen av barna. Dette kan medføre at både barn og foreldre tier om situasjonen eller at de forteller at de har sluttet å utøve vold, selv om det ikke stemmer (Van der Weele et al., 2011). Dette hemmeligholdet kan også ha sammenheng med verdier som går på familielojalitet og ære som preger flere minoritetskulturer. I en hierarkisk familiestruktur basert på kollektivistisk kultur vil det være vanskelig for spesielt barn og mødre å be om hjelp i frykt for å gjøre skam på familien og konsekvensene det kan medføre (Van der Weele et al.; Mullender et al i Hofman, 2011; Berggrav, 2013). I Berggravs (2013) rapport presiseres det av Mekonen at hvis foreldre skal få en varig holdningsendring til oppdragervold, må det være fokus på kunnskap og forståelse fremfor frykt for lovverk og barnevernet.

Hvordan kan barnevernet sørge for et bedre samarbeid med minoritetsfamilier?

For at en barnevernsarbeider skal få til et godt samarbeid med en klient er det viktig med faktorer som gode relasjoner, anerkjennelse, gjensidig respekt og tydelig informasjon (Berg et al., 2017). For å jobbe mot en positiv endring i familier som utøver vold, er det viktig å få til et godt samarbeid. I Fylkesnes og Netland (2012) sin studie om «beste-praksis» kom de fram til noen suksesskriterier som kan sørge for et godt samarbeid mellom barnevernsarbeidere og minoritetsfamilier. Disse kriteriene handler om å ta foreldrenes behov på alvor, å være tilgjengelig for familien og å formidle informasjon på en åpen og forståelig måte (Fylkesnes & Netland, 2012).

I begynnelsen av arbeidet er det viktig at barnevernsarbeidere er villig og har muligheten til å utvikle forståelse for forskjellige kulturer og tradisjoner. Det blir også poengtert i den nye barnevernsreformen at det skal være mer fokus på barnets og familiens kulturelle bakgrunn (NOU, 2016). Hvordan barnevernsarbeidere møter minoritetsfamilier på er kritisk for hvordan relasjonen blir og om foreldrene opplever å få hjelp. Mange minoritetsfamilier har i utgangspunktet mistillit til barnevernet og tror at barnevernet vil bruke makten sin til å ta barna uten å høre på foreldrenes eller barnas behov (Berggrav, 2013). Opplevelsen av å bli respektert og hørt på er et godt utgangspunkt for videre samarbeid (Berg et al., 2017). Å trekke fram foreldres ressurser, positive sider ved kulturen og legge vekt på deres gode intensjoner bak oppdragelsen kan bidra til en felles forståelse (Van der Weele et al., 2011). For å få innpass til en minoritetsfamilie, er det også nødvendig å bruke tid på å bli kjent for å skape tillit før man går inn på vanskelige samtaler (Van der Weele et al., 2011). Ifølge Van der Weele er det også viktig å ikke møte familien med en avskrekkende autoritær myndighet, men heller fokusere på å skape en allianse til en åpen dialog (Berggrav, 2013). Hun påpeker også at det bør være rom for å bruke utradisjonelle metoder for å skape trygge relasjoner (Berggrav, 2013). Dette kan være kultursensitive metoder som å besøke familien, å spise et måltid sammen, eller å dele egne erfaringer før man kommer til poenget (Berggrav, 2013). Det er også viktig å unngå en moraliserende holdning når det kommer til lovverket om voldsbruk. Dette kan ha motsatt effekt på samarbeidet og kan føre til foreldre trekker seg tilbake, låser seg eller benekter slike hendelser (Van der Weele et al., 2011).

Å tilrettelegge for brukermedvirkning er også en stor del av samarbeidet, i tillegg til å være nedfelt i lovverket jf. barnevernloven § 1-6, §1-7. Det er også barnevernets ansvar å gjøre foreldrene og barnet bevisst på informasjon vedrørende brukermedvirkning (Ingebretsen & Nergård gjengitt i Berg et al., 2017). En del av tilrettelegging for brukermedvirkningen er å sørge for at det som blir formulert, også blir mottatt av brukere. Et stort hinder for samarbeid med minoritetsfamilier kan som nevnt være språkbarrieren. Da er det viktig at barnevernsarbeideren legger til rette for en god tolketjeneste. Dette gjør ikke bare at informasjonen fra barnevernsarbeideren blir formidlet til brukeren, men det gir også mulighet for brukeren til å svare og stille spørsmål, og følgelig gis vedkommende en sjanse til å ha en reell innflytelse (Fylkesnes & Netland, 2012). Det er essensielt å formidle informasjon om barnevernets rolle, oppgaver og funksjon til minoritetsfamilier. Dette er viktig fordi de ofte har manglende systemforståelse, frykt for barnevernet og ikke er kjent med en slik instans fra hjemlandet (Aadnesen & Hærem, 2007, Berggrav, 2013). I Fylkesnes og Netlands (2012)

studie fant de at foreldre som i utgangspunktet var skeptisk til barnevernet, men som hadde fått god informasjon om barnevernet og hvilke rettigheter og begrensninger som gjaldt, opplevde å bli beroliget av å motta slik kunnskap.

Informasjonsarbeid i form av råd og veiledning kan også være en god bidragsyter for endringsarbeidet i saker hvor minoritetsfamilier utøver oppdragervold. I barnevernsarbeid med foreldre som uttrykker gode intensjoner bak utøvelsen av oppdragervold, vil det være nyttig å lære de alternativer til voldsbruk. Dette kan for eksempel være å diskutere med foreldrene hvordan de selv har opplevd å bli utsatt for oppdragervold. Dette kan bidra til å bevisstgjøre deres følelser og handlinger, og hvordan man hermer etter sine foreldre (Van der Weele et al., 2011). Dette kan motsetningsvis overføres til at i tilfeller hvor foreldre gjør gode handlinger, kan dette påvirke barnet til å følge etter. Det kan også formidles at effekten av å forklare til barnet hvorfor noen ting må gjøres imot deres vilje, effekten av å lytte til barnet, effekten av å belønne god atferd og ignorere dårlig atferd (Van der Weele et al., 2011). Et annet aspekt ved informasjonsarbeidet i voldssammenheng kan være å informere foreldrene om skadevirkningene av å utsette barnet for vold, og hvordan det kan påvirke relasjonen dem imellom. I tillegg kan man informere de om at det finnes en fare for at volden kan komme ut av kontroll (Van der Weele et al., 2011).

En viktig faktor for å øke tilliten mellom minoritetsfamilier og barnevernet kan være at barnevernsarbeidere ser an hver enkelt familiesituasjon, og finner hvilke faktorer som ligger til grunn for oppdragervolden og ser etter flere potensielle løsninger. Hvis en familiesituasjon for eksempel skyldes faktorer som levekår og dårlig økonomi så er det nyttig å følge opp med tiltak som kan hjelpe situasjonen i form av økonomiske tilskudd i tillegg til en form for foreldreveiledning. Hvis det er behov for psykisk helsehjelp på bakgrunn av flyktningrelaterte faktorer så er også dette noe som må følges opp og tas i betraktning i arbeidet. Et konkret eksempel på foreldreveiledende tiltak som kan styrke foreldrekompetansen og finne alternative metoder til å få tilbake kontrollen som foreldre, er foreldreveiledningskurs som International Child Development Program (ICDP). Målsettingen med et slikt kurs er å bli trygge foreldre ved å bevisstgjøre hva som er bra for barna. ICDP har fokus på hva foreldre gjør riktig, deling av erfaringer og fokuserer på hvordan foreldre oppfatter barna (Bufdir, 2021). Andre eksempler på foreldreveiledning kan være Parent Management Training Oregon (PMTO), Marte Meo, Multi systemisk Terapi (MST) og Funksjonell FFT (FFT) (Bufdir, 2020).

Hvilken tilnærming bør barnevernet ha til kultur?

Litteraturen er enige om at kulturkompetanse og kultursensitivitet er viktig i barnevernet. Men det virker å være en del uenighet i hvor stor rolle kultur skal spille i barnevernsarbeid med minoritetsfamilier. Det er tidligere nevnt at det var enighet blant fagpersoner i barnevernet om at det har foregått en forskjellsbehandling i barnevernsarbeid med minoritetsfamilier, men det var en uenighet om dette resulterte i at barnevernet grep inn for raskt eller om de grep inn for lite (Berggrav, 2013). Barnevernet har også blitt kritisert for manglende kulturforståelse (Berg et al., 2017).

Det å ha kunnskap om tradisjoner og skikker i minoritetsfamilier sine kulturer kan være veldig nyttig når det gjelder å komme til en felles forståelse og få til et godt samarbeid. Det kan imidlertid bli problematisk hvis kulturfokuset tar overhånd og overskygger familien som individer. Hvis barnevernsarbeideren antar at alle mennesker fra samme land, kultur eller storfamilie har likt atferdsmønster, er det fare for å overse andre faktorer (Holm-Hansen et al., 2007; Berg et al., 2017). Dette er en form for kulturel relativisme som bidrar til at man tillegger personer stereotypier ut ifra forenklete forståelser av gruppeegenskaper (Berg et al., 2017; Aadnesen & Hærem, 2007).

Bredal (2009) påpeker flere feil barnevernet gjør med hensyn til kultur (Berg et al., 2017). En feil som blir gjort når det er for stort fokus på kultur er at barnevernet har for høy respekt for kulturen, og dermed svikter barna ved å ikke gripe inn. En annen feil som også Bredal påpeker er kulturalisering, hvor alle problemer behandles som uttrykk for kulturforskjeller istedenfor å forstå situasjoner kontekstuel. Dette kan føre til at man kun forstår mennesker i lys av gruppen man tilhører og tillegger de stereotypier (Østby i Berg et al., 2017). Et slikt fokus på kultur kan også føre til et «oss» og «dem»- skille som kan være roten til ujevnt maktforhold og stereotypi i møte med minoritetsfamilier (Manum, 2015; Mekonen referert i Berggrav, 2013). Vi kan finne antydning til kulturalisering i sammenheng med voldsproblematikk i både Christiansen et al. (2019) sitt fokusgruppeintervju og i Aadnesen (2017) sine intervju av barnevernsarbeidere. Disse funnene viser at voldsbruk knyttes til kulturfaktorer i minoritetsfamilier, men i etnisk norske familier knyttes volden mer til «normale» risikofaktorer som f.eks. rusbruk, psykiske lidelser og traumer. Slike funn underbygger det faktum at det finnes en forskjellsbehandling i behandling av saker som

gjelder minoritetsfamilier og at det er viktig at barnevernsarbeidere gjør seg bevisst på slike fallgruver.

Det er også problematisk hvis det er for lite kulturkompetanse i barnevernsarbeidet. Dette kan føre til at barnevernsarbeidere mistenkeliggjør minoritetsfamilier og griper inn for raskt (Bredal referert i Berg et al., 2017). Problemstillingen knyttet til tidspress og begrenset ressurser i barnevernet kan gjøre det vanskelig å ta seg tid til å bli kjent med familier, og kan føre til at man ser seg nødt til å ta snarveier og søker etter enkle, generaliserende forklaringer og dermed raskere beslutninger (Van der Weele et al., 2011; Fylkesnes & Netland, 2012; Berg et al., 2017). Dette kan føre til at minoritetsfamilier føler seg stigmatisert og dermed får redusert troverdighet og tillit til barnevernet (Berg et al., 2017). En barnevernsarbeider som jobber ut ifra en etnosentrisk forståelse med et individualistisk ståsted der «vold er vold, uansett årsak», vil ha problemer med å se det fra et kulturelt perspektiv og vil mest sannsynlig ha utfordringer med å få til et godt samarbeid med en minoritetsfamilie (Van der Weele et al., 2011; Bredal i Berg et al., 2017). En slik barnevernsarbeider vil mangle grunnleggende forståelse for andre familiestrukturer og tradisjoner som kan ligge til grunn for oppdragelsesmetoder og det er også da fare for at vedkommende overser potensielle muligheter for å styrke foreldrekompetansen og i stedet griper inn fort med f.eks. et hastevedtak.

For barnevernsarbeidere som skal jobbe med minoritetsfamilier, er det ønskelig at de har en balansert rolle hvor man er kulturkompetent og kultursensitiv og unngår ytterkantene etnosentrisme og kulturel relativisme. Barnevernsarbeideren bør ha generell kunnskap om kulturen til familier, samtidig som de er sensitive til at de er individer som ikke defineres av kun kultur. Barnevernsarbeidere bør ha fokus på å vise større forståelse for ulike familiestrukturer og oppdragelsesstiler, men samtidig se muligheter til å veilede de i rett retning i henhold til det norske lovverket og det norske system. Barnevernsarbeidere som viser respekt og tar familier på alvor på individnivå vil sannsynligvis få mer ut av endringsarbeidet enn de som ser på familien på gruppenivå. Det å respektere og ta familier på alvor innebærer også at man legger til rette for gode tolketjenester slik at man kan ha en reell toveiskommunikasjon. Det å bruke tid på å bli kjent med familier er også nyttig med tanke på å få til et godt samarbeid, samtidig som man bygger kulturkompetanse. Det er også viktig å bemerke seg at ikke alle foreldre har samme endringspotensiale eller villighet til å ta imot slike tiltak, og i enkelte tilfeller er det rette å gripe inn fort for å beskytte barna.

5. Avslutning

I denne bacheloroppgaven har jeg belyst problemstillingen «*Hva er noen årsaker til at minoritetsfamilier utøver oppdragervold, og hvordan kan barnevernsarbeidere bidra til å motvirke det?*». Gjennom litteratur og forskning har jeg innledningsvis forklart oppdragervold og barnevernets rammer knyttet til slike saker. Jeg har begrunnet årsaker til bruk av oppdragervold i minoritetsfamilier og sett på konsekvensene av oppdragervold. Jeg har også belyst manglende kulturforståelse i barnevernsarbeid med minoritetsfamilier og tydeliggjort betydningen av kultursensitivitet og kulturkompetanse i barnevernsarbeid. I drøftingen poengterte jeg hvor viktig det er å vurdere intensjonen bak oppdragervold og at man kan få til et godt samarbeid med minoritetsfamilier ved å møte de med respekt og forståelse, samtidig som man kan veilede til alternative oppdragsmetoder. Jeg har også drøftet hvor stor plass kultur skal spille inn i barnevernsarbeid og fant at det må finnes en balanse hvor man både har kunnskap om kultur på gruppenivå og er sensitiv på individnivå i møte med minoritetsfamilier.

Hovedkonklusjonene er at årsakene til at minoritetsfamilier utøver oppdragervold kan være sammensatt og bestå av flere faktorer som bl.a. kultur, sosioøkonomiske forhold og flukterfaringer. Det kom også fram at barnevernsarbeidere kan ha godt av å ikke være så fastlåst i sine egne livssyn. Selv om det er totalforbud mot oppdragervold i Norge, så er det rom for å gi minoritetsfamilier en sjanse til endring gjennom råd, veiledning og informasjonsarbeid. For å få til et godt samarbeid med minoritetsfamilier burde barnevernsarbeideren legge vekt på å vise respekt for deres syn, legge til rette for god tolketjeneste, god brukermedvirkning og å gi forståelig informasjon.

Denne oppgaven har bidratt til at jeg har fått en bedre forståelse for hvordan jeg som kommende barnevernspedagog må være bevisst på eget syn, og hvordan det kan påvirke møte med familier. Det å være åpen for kulturforskjeller, i tillegg til å undersøke hva som ligger bak handlingene kan gjøre at barnevernsarbeidet blir mer grundig, man kan oppdage potensielle muligheter og man kan styrke samarbeidet med familien for å finne fram til en løsning som er til barnets beste.

Det er fortsatt behov for mer satsing på kulturkompetanse i barnevernet, men det ser ut til å gå i riktig retning med ny barnevernsreform og kompetanseløft.

6. Litteraturliste

Aadnanes, M. (2017). Social workers' challenges in the assessment of child abuse and maltreatment: intersections of class and ethnicity in child protection cases. *Critical and Radical Social Work*, 5(3), 335-50. <http://doi.org/10.1332/204986017X15029696790559>

Aadnesen, B. og Hærem, E. (2007) Interkulturelt barnevernsarbeid. Oslo: Universitetsforlaget

Aakvaag, H. F., & Strøm, I. F. (2019). *Vold i oppveksten: Varige spor? En longitudinell undersøkelse av reviktimisering, helse, rus og sosiale relasjoner hos unge utsatt for vold i barndommen (Rapport 1/2019)*. Oslo: Nasjonalt kunnskapssenter om vold og traumatisk stress.

Barne- ungdoms- og familiedirektoratet. (2020, 5.november). Eksempler på tiltak. Hentet fra https://bufdir.no/Barnevern/Tiltak_i_barnevernet/Hjelpetiltak_i_hjemmet/Eksemppler_pa_tiltak/

Barne- ungdoms- og familiedirektoratet. (2021, 23.april). Foreldreveiledning i grupper (ICDP) Hentet fra https://www.bufdir.no/Familie/veiledning_til_foreldre/foreldreveiledning_landsoversikt/

Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet (2020, 18.juni). Barn på krisesenteret. Hentet fra https://bufdir.no/Statistikk_og_analyse/Vold_og_overgrep_tall_og_statistikk/krisesentertilbud_et_i_norske_kommuner/barn_pa_krisesenteret/#heading84103

Barnelova. (1981). Lov om barn og foreldre (LOV-1981-04-08-7). Hentet fra <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1981-04-08-7>

Barnevernloven. (1992). Lov om barneverntjenester (LOV-1992-07-17-100). Hentet fra <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1992-07-17-100?q=barnevernloven>

Berg, B. & Paulsen, V. (2015). Myter eller realiteter? – Møter mellom innvandrere og barnevernet. *Tidsskriftet Norges Barnevern* (02), 152-155. DOI: 10.18261/issn.1891-1838

Berg, B., Paulsen, V., Midjo, T., Haugen, G.M.D., Garvik, M. & Tøssebro, J. (2017). *Myter og realiteter - Innvandreres møter med barnevernet*. Hentet fra

<https://samforsk.no/Sider/Publikasjoner/Myter-og-realiteter-Innvandreres-møtermed-barnevernet.aspx>

Berggrav, S. (2013). *Tåler noen barn mer juling? En kartlegging av hjelpeapparatets håndtering av vold mot barn i minoritetsfamilier (Rapport utgitt av Redd Barna)*. Hentet fra

<https://www.nsf.no/Content/1137481/Rapport%20T%20ler%20noen%20barn%20mer%20juling.pdf>

Epland, J. & Normann, T., M. (2020, 4.mars). Nesten 111 000 barn vokser opp med vedvarende lave husholdningsinntekter. Hentet fra <https://www.ssb.no/inntekt-og-forbruk/artikler-og-publikasjoner/nesten-111-000-barn-vokser-opp-med-vedvarende-lave-husholdningsinntekter>

Fylkesnes, M. K., Iversen A.C., Bjørknes, R. & Nygren, L. (2015). Frykten for barnevernet. En undersøkelse av etniske minoritetsforeldres oppfatninger. Tidsskriftet Norges Barnevern, 92(2), 80-96. Hentet fra https://www.idunn.no/tnb/2015/02/frykten_for_barnevernet_-_en_undersokelse_av_etniske_minori?mostRead=true

Haugen, G. M. D., Paulsen, V., og Caspersen, J. (2017). *Barnevernets arbeid med vold i minoritetsfamilier*. Trondheim: NTNU Samfunnsforskning.

Haukaas, K. (2019). Alvorlig vold mot barn (Kripos Rapport 1/2019). Hentet fra <https://www.politiet.no/globalassets/04-aktuelt-tall-og-fakta/vold-mot-barn/alvorlig-vold-mot-barn.pdf>

Hofman, S. (2011). *Etniske minoritetsbarn som opplever vold i familien. Utfordringer og muligheter (Rapport 2/2011)*. Oslo: Nasjonalt kunnskapssenter om vold og traumatisk stress.

Holm-Hansen, J., Haaland, T., & Myrvold, T. (2007). *Flerkulturelt barnevern. En kunnskapsoversikt (NIBR-rapport 10/2007)*. Oslo: NIBR.

Isdal, P. (2011). *Meningen med volden*. (4. utg.). Oslo: Kommuneforlaget AS.

Javo, C. (2010). *Kulturens betydning for oppdragelse og atferdsproblemer. Transkulturell forståelse, veiledning og behandling*. Oslo: Universitetsforlaget.

Kojan, B.H., Nilsen, M., Storhaug, A. S., Agerup, T., Clifford, G. & Lichtwarck, W. (2020). *Barnevernets arbeid med barn og unge som har erfart vold og overgrep i nære relasjoner - en litteraturstudie (Rapport 3/2020)*. Trondheim: NTNU, Institutt for sosialt arbeid.

Kripos (2021, 18.januar). Nasjonal drapsoversikt 2020: Drap i Norge 2011-2020. Hentet fra <https://www.politiet.no/globalassets/04-aktuelt-tall-og-fakta/drap/drapsoversikt-2020-.pdf>

Kvello, Ø. (2018). *Barn i risiko: Skadelige omsorgssituasjoner* (2.utg.). Oslo: Gyldendal Akademisk.

Manum, O.A. (2015). Innvandreneres utfordringer til norsk barnevern, Tidsskriftet Norges Barnevern (02), 140-146. DOI: 10.18261/issn.1891-1838

Mossige, S. & Stefansen, K. (2016). *Vold og overgrep mot barn og unge. Omfang og utviklingstrekk 2007-2015* (NOVA rapport 5/2016). Hentet fra <https://fagarkivet.oslomet.no/bitstream/handle/20.500.12199/5104/Vold-og-overgrep-mot-barn-og-ung-NOVA-Rapport-5-16-web.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

Neumayer, S.M., Meyer, M. & Sveaass, N. (2008). *Forebygging av vold i oppdragelse. Samarbeid mellom hjelpeapparat og minoritets foreldre – en kunnskapsoversikt*. Oslo: Nasjonalt kunnskapssenter om vold og traumatisk stress.

NOU 2016:16 (2016). *Ny barnevernlov- Sikring av barnets rett til omsorg og beskyttelse*. Oslo: Barne- og likestillingsdepartementet.

Pinheiro, P. S. (2006) *World report on violence against children. United Nations Secretary-General's Study on Violence against Children*. Hentet fra https://violenceagainstchildren.un.org/sites/violenceagainstchildren.un.org/files/document_files/world_report_on_violence_against_children.pdf

Skytte, M. (2012). *Etniske minoritetsfamilier og sosialt arbeid* (2. utg.). Oslo: Gyldendal akademisk.

Statistisk sentralbyrå (2020, 2. juli). Barnevern. Hentet fra <https://www.ssb.no/sosiale-forhold-og-kriminalitet/statistikker/barnevern>

Statistisk sentralbyrå (2021, 11. februar). Registrerte arbeidsledige blant innvandrere. Hentet fra <https://www.ssb.no/arbeid-og-lonn/statistikker/innvarbl>

Thoresen, S., & Hjemdal, O. K. (2014). *Vold og voldtekt i Norge. En nasjonal forekomststudie av vold i et livsløpsperspektiv*. Oslo: Nasjonalt kunnskapssenter om vold og traumatisk stress.

Trovåg, E. O. (2018, 18.september). NRK-undersøking: 47 prosent av alle born i familievaldsaker er frå innvandrarfamiliar. *NRK*. Hentet fra <https://www.nrk.no/>

Van der Weele, J., Ansar, N., & Castro, Y. (2011). Møte med foreldre som bruker oppdragervold – erfaringer fra arbeid med minoritetsforeldre. I U. M. G. Heltne & P. Ø. Steinsvåg (Red.), *Barn som lever med vold i familien. Grunnlag for beskyttelse og hjelp*. Oslo: Universitetsforlaget.

Wæhle, E. (2018, 22.august). Minoritet. I *Store norske leksikon*. Hentet fra <https://snl.no/minoritet>

